

ጥቅምት 20 ቀን 2001 ዓ.ም

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ሒሩት መለሠ

አልማው ወሌ

አሊ መሐመድ

ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- ወ/ሮ መሠረት ኃይሉ - ቀረቡ

ተጠሪ፡- አቶ ዘውዱ ቢረዳ - ከጠበቃቸው አቶ ፍቅሩ ታደሰ ጋር ቀረቡ

መዝገቡ የተቀጠው ለምርመራ ነበር። መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍርድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካች የፌዴራል የመጀመሪያ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 30404 ሐምሌ 19 ቀን 1999 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔና የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 59124 ጥቅምት 27 ቀን 2000 ዓ.ም የሰጠው ትእዛዝ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት ህዳር 16 ቀን 2000 ዓ.ም በተፃፈ የሰበር አቤቱታ በመጠየቁ ነው። የክርክሩ መነሻ ባልና ሚስት የነበሩት አመልካችና ተጠሪ በፍቺ ጋብቻቸው መፍረሱን ተከትሎ የቀረበው የጋራ ንብረት ክፍፍል ጥያቄ ነው። አመልካች በመርካቶ የገበያ አዳራሽ በቁጥር 209 እና 210 በተሰጣቸው ብር 100,000 /መቶ ሺ ብር/ የሚገመት የተዘጋጁ የሴት ልብሶችና ጫማ የያዙ የሱቅ የንግድ ድርጅቶች የጋራ ንብረት በመሆኑ ፍርድ ቤቱ እንዲያካፍላት የጠየቀች ሲሆን ከላይ ከተገለፁት የሱቅ የንግድ ድርጅቶች በተጨማሪ ሌሎች ንብረቶችም እንዲያካፍላት ጠይቃለች።

የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የአመልካችንና የተጠሪን ክርክርና ማስረጃ ከሰማ በኋላ በሱቅ የንግድ ድርጅቶቹ ውስጥ ያለው ሽቀጥ ለብቻው ተቆጥሮ አመልካችና ተጠሪ እንዲካፈሉ የወሰነ ሲሆን በቁጥር 209 እና 210 ያለው የንግድ ድርጅትን በተመለከተ ቤቶቹ የኪቤአድ ንብረት በመሆናቸው በጋራ ንብረትነት የሚካፈሉበት ምክንያት የለም በማለት የአመልካችን ጥያቄ ውድቅ አድርጎታል። አመልካች በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለከፍተኛው ፍርድ ቤት ያቀረበች ሲሆን የከፍተኛው ፍርድ ቤት የሥር ፍርድ ቤት የሰጠው ውሳኔ የሚነቀፍበት የሕግ ወይም የፍሬ ጉዳይ ምክንያት የለም በማለት ይግባኝን ሰርዞታል። አመልካች የሥር ፍርድ ቤቶች በቁጥር 209 እና 210 ያለውን የንግድ ድርጅት በጋራ ንብረትነት ለመካፈል ያቀረቡትን ጥያቄ ባግባቡ አልመዘነም፤ የሥር ፍ/ቤት የሰጠውም ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ነው፤ የሥር ፍርድ ቤት በማስረጃ አስደግፎ ያቀረብኩትን ሌሎች የጋራ ንብረት ክፍያዎች አላግባብ ያለፈብኝ ስለሆነ በሰበር ታይቶ ይታረምልኝ በማለት ለሰበር ባቀረቡት አቤቱታ ጠይቀዋል።

ይኸ የሰበር ችሎትም የሥር ፍርድ ቤት በቁጥር 209 እና 210 የሚንቀሳቀሰው የንግድ ድርጅት የሚከናወንባቸው ክፍሎች የኪራይ ቤቶች አስተዳደር ድርጅት ንብረት በመሆናቸው በጋራ ንብረትነት ለማካፈል አይቻልም በማለት የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የሰጠውን ውሳኔ ተገቢነት ለማግራት ብቻ የአመልካች የሰበር አቤቱታ ለተጠሪ እንዲደርሰው አድርጓል። ተጠሪ በቁጥር 209 እና 210 ያለው የንግድ ድርጅትና የመከራየት መብት ከጋብቻ በፊትም ሆነ በኋላ የእኔ የግል ንብረት በመሆኑ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የሰጠው ውሳኔ ምንም አይነት የሕግ ስህተት የለበትም በማለት ተከራክሯል። አመልካች በቁጥር 209 እና 210 ይከናወን የነበረው የንግድ ድርጅት በእሳት ቃጠሎ ምክንያት ከወደመ በኋላ እንደገና በጋራ ሀብታችን የተቋቋመና የተደራጀ ስለመሆኑ ተጠሪ በሥር ፍርድ ቤት ክዶ ያልተከራከረ በመሆኑ በሰበር ደረጃ ይህንን ነጥብ ማቅረቡ ተገቢ አይደለም የሚል የመልስ መልስ አቅርበዋል።

ከሥር የክርክር አመጣጥና የሰበር ችሎት በጭብጥነት የያዘው ነጥብ፣ አመልካችና መልስ ሰጭ በሰበር ያቀረቡት ክርክር ከላይ የተገለፀው ሲሆን እኛም ጉዳዩን መርምረናል። መዝገቡን እንደመረመርነው በመጀመሪያ ደረጃ አመልካች የጋራ ንብረት ስለሆነ ድርሻዬ ተከፍሎ ሊሰጠኝ ይገባል በማለት የጠየቁት ንብረትነታቸው የመንግሥት የሆኑ የንግድ ማከናወኛ ክፍሎችን አይደለም። አመልካች ለመካፈል የጠየቁት በመርካቶ የገበያ አዳራሽ ውስጥ በቁጥር 209 እና 210 የሆነውን የጫማና የተዘጋጁ የሴት ልብሶች መሸጫ የንግድ ድርጅት ግምታቸው 100,000 /አንድ መቶ ሺ ብር/ የሆነ ሸቀጦችን እንደያዘ እንደሆነ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በውሳኔው በግልጽ አስፍሮታል። ከዚህ አንጻር ስንመለከተው አመልካች በጋራ ንብረትነት ለመካፈል ጥያቄ ያቀረቡት በሱቅ የንግድ ድርጅት ውስጥ የሚገኙ ሸቀጦችን ለብቻ ንግድ የሚከናወንባቸውን ክፍሎች ደግሞ ለብቻ በመነጣጠል ፍርድ ቤቱ እንዲያካፍላቸው አይደለም።

አመልካች በጋራ ንብረትነት ፍርድ ቤቱ እንዲያካፍላቸው የጠየቁት በመርካቶ የገበያ አዳራሽ በቁጥር 209 ያለውን የንግድ ድርጅትና በቁጥር 210 ያለውን የንግድ ድርጅት የንግድ ሕግ ቁጥር 124 በሚደነግገው መሠረት በንግድ ድርጅትነቱ ከውስጡ ካሉ ሸቀጦች ጋር በመሆኑ ፍርድ ቤቱ ይህንን በማለፍ አመልካች ሸቀጦቹ ለብቻ ቆጠራ ተደርጎ እንዲካፈሉ የንግድ ሥራ የሚከናወንባቸው ክፍሎች ግን የጋራ ንብረት ሳይሆኑ ንብረትነታቸው የመንግሥት ስለሆነ ጥያቄሽ ተገቢነት የለውም በማለት መወሰኑ አግባብነት ያለው ሆኖ አላገኘውም።

የሥር ፍርድ ቤት በቁጥር 209 እና 210 ያለው የንግድ ድርጅቶች በንግድ ድርጅትነታቸው ሳይሆን ነጣጥሎ በማየት ውሳኔ ሰጥቷል። ከንግድ ሕግ ቁጥር 127 ድንጋጌዎች ለመረዳት እንደሚቻለው የአንድ የንግድ ድርጅት መሠረታዊ አካል የንግድ ድርጅቱ መልካም ዝና ስምና በደንበኞቹ የተለመደ መሆኑ ሲሆን ከዚህ በተጨማሪ ሌሎች ነገሮችን አካትቶ የሚይዝ ነው። ከዚህ ውስጥ ንግዱ የሚከናወንበትን ክፍል የመከራየት መብት የንግድ ድርጅት አንደኛው ክፍል እንደሆነ በንግድ ሕግ ቁጥር 127 ንዑስ አንቀጽ 2/ሐ/ በግልጽ ተደንግጓል። ስለሆነም አመልካች በዚህ የሕግ ድንጋጌ መሠረት በመርካቶ የገበያ አዳራሽ በቁጥር 209 እና 210 በጋራ ንብረትነት አመልካችና ተጠሪ ያላቸውን የንግድ ድርጅት የንግድ ሥራው የሚከናወንበትን ክፍል የመከራየት መብት ጭምር ፍርድ ቤቱ እንዲያካፍላትና እንዲወስንላት ያቀረበችውን ሕጋዊ ጥያቄ የንግድ ሥራ የሚከናወንባቸው ክፍሎች የመንግሥት ንብረቶች ናቸው በሚል ምክንያት ውድቅ ማድረግ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ሆኖ አግኝተነዋል። የሥር ፍርድ ቤት የአመልካችን ጥያቄ ውድቅ ያደረገው በመርካቶ የገበያ አዳራሽ በቁጥር 209 እና 210 ያሉት የሱቅ የንግድ ሥራ ድርጅቶች የተጠሪ የግል ንብረት ናቸው በማለት ሳይሆን የንግድ ሥራው የሚከናወንበት ቤት የመንግሥት የልማት ድርጅት ንብረት በመሆኑ በጋራ ንብረትነት ለማካፈል አይችልም በማለት በመሆኑ ተጠሪ የሱቅ የንግድ ድርጅቱ የግል ንብረቱ ነው በማለት በሰበር ደረጃ ያቀረበው ክርክር ተቀባይነት የሌለው ሆኖ አግኝተነዋል።

በመሆኑም አመልካች በጋራ ንብረትነት ለመካፈል የጠየቀችው በመርካቶ የገበያ አዳራሽ በቁጥር 209 እና 210 ያሉትን የሱቅ የንግድ ድርጅቶች በንግድ ድርጅትነታቸው ባሉበት በንግድ ሕግ ቁጥር 124 እና 127 ድንጋጌ መሠረት ሆኖ እያለ ፍርድ ቤቱ እነዚህን የሕግ ድንጋጌዎች እና የንግድ ሕግ ቁጥር 145 ንዑስ አንቀጽ 1ን ሳይገናዘብ፣ አመልካች የሌለ ሰው ንብረት የሆነ የንግድ ማከናወኛ ቤት ለመካፈል መጠየቅ አትችልም በማለት የሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ነው በማለት ፍርድ ሰጥተናል።

ው ሣ ኔ

- 1/ በመርካቶ ገበያ አዳራሽ በቁጥር 209 እና 210 ያሉት የሱቅ ንግድ ድርጅቶች አመልካች ለመካፈል ያቀረበችው ጥያቄ ተቀባይነት የለውም በማለት የፌዴራል የመጀመሪያ ፍርድ ቤት የሰጠው ውሳኔና የከፍተኛው ፍርድ ቤትም ይህንን ነጥብ በተመለከተ የሥር ፍርድ ቤት ውሳኔ ስህተት የለበትም በማለት የሰጠው ትክክለኛ ተሸሯል። ይጻፍ።
- 2/ አመልካች በመርካቶ የገበያ አዳራሽ በቁጥር 209 እና 210 ያሉት የሱቅ የንግድ ድርጅቶች የንግድ ሥራ የሚከናወንበትን ክፍል የመከራየት መብት ጭምር በጋራ ንብረትነት የመካፈል፣ መብት አላት ብለናል። በዚህ መሠረት እንዲፈፀም የውሳኔው ግልባጭ ለሥር ፍርድ ቤት ይተላለፍ።

3/ በሰበር ያወጡትን ወጭና ኪሣራ ለየራሳቸው ይቻሉ።

ይኸ ፍርድ በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ጥቅምት 20 ቀን 2001 ዓ.ም በሙሉ ድምጽ ተሰጠ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ተ.ወ